

MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG

A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG XVII. VÁNDORGYŰLÉSE
Területi kutatások Közép-Európában
Sopron, 2019. október 11.

Sebestény István

A civil tőke fogalma és mérési lehetőségei

Problémafelvetés

- „Önkormányzunk értetek, de nélkületek!”

(önkormányzatok)

- „Önkormányzunk veletek, és helyettetek!”

(civil szervezetek)

Az önkormányzatok és civil szervezetek közötti
együttműködést
előmozdító általános tényezők
(közös elemek)

- *azonos „hatókör”*
- *közös problémák, célok, érdekek*
- *erőforrások egyesítése*
- *egymás „eszközként” való alkalmazása*
- *a kölcsönös „fejlesztés” lehetősége*

A civil szervezetek funkciói az önkormányzatok hatékony működésében

- *Szolgáltató funkció*
- *Forrásteremtő funkció*
- *Kommunikációs funkció*
- *Döntés-előkészítő funkció*
- *Legitimációs funkció*
- *Mozgósító funkció*
- *Presztízsnövelő funkció*

Társadalmi tőke – civil tőke

- **Kropotkin:** kölcsönös segítség, mint természettörvény
- **Coleman:** kapocs, mely megkönnyíti a cselekvést, közjószág
- **Bourdieu:** inkorporált és tárgyiasult és intézményesült kulturális (civil) tőke
- **Putnam:** civil kurázsi, kulturális jelenség, bizalom, kapcsolati hálók
- **Fukuyama:** normák és értékek összessége, együttműködés és mozgósítás
- **Sík Endre:** kapcsolati tőke, közös tőkeállomány

A társadalmi tőke definíciója

- *„Azoknak az informális értékeknek és normáknak az összessége, amelyeket egy csoport tagjai követnek, s amelyek ezáltal lehetővé teszik az együttműködést közöttük. Ha a csoport tagjai bízhatnak abban, hogy a többiek megbízhatóan és becsületesen viselkednek, akkor bizalom köti össze őket...A társadalmi tőkét képező normák között feltétlenül szerepelniük kell olyan erényeknek, mint az igazmondás, a vállalt kötelezettségek teljesítése és a kölcsönösség.” (Fukuyama)*

A civil tőke definíciója

- *A civil tőke az általános értelemben vett társadalmi tőke speciális esete, mely a helyi közhatalom letéteményese és a formálisan vagy informálisan intézményesült civil társadalom kontextusában, hálózattrendszerében értelmezhető. Ennek megfelelően a civil tőke a lokális hálózatokat alkotó elemek – a helyi társadalom szereplői, úgy mint civil szervezetek, körök, klubok, egyéb társadalmi önszerveződések, valamint az önkormányzat – közötti kapcsolatok összességében manifesztálódik, nem tehát magukban a szereplőkben, mint például az emberi tőke.*

Putnam (2000) kísérlete a társadalmi tőke mérésére

Ha n -nel jelöljük a tagok számát, t számú önszerveződés akkor a civil tőke (CT) mérőszáma:

- ① $CT = \sum n_{1...t}$
- Az önszerveződések belső kohéziója és kollektív cselekvési képessége lényeges eltéréseket mutathat. Ezt a problémát egy olyan k koefficiens bevezetésével kezelhetjük, amely kifejezi az egyes szervezetek kohézióját.
- ② $CT = \sum (kn)_{1...t}$
- A civil tőkével rendelkező csoportok mindegyikére jellemző egy meghatározott „bizalomsugár” (*radius of trust*). A bizalomsugár azon emberek körét jelöli, akikre az adott szervezet kooperációs normái kiterjednek. Ha az egyes civil tőkéje pozitív külső hatásokat eredményez, akkor a bizalom a szervezet által „elért” lakosságon kívülre is kisugárzódik, a bizalomsugár meghaladja a csoport nagyságát ($r_p > 1$).

Putnam (2000) kísérlete a társadalmi tőke mérésére

Ellenkező esetben, ha a bizalomsugár kisebb mint a holdudvar ($r_p < 1$), akkor a kooperációs normák csak a szervezet belső részalmazában érvényesülnek. Sok csoport esetében viszont a bizalomsugár pontosan a csoportra terjed ki ($r_p = 1$).

- ③ $CT = \sum (r_p k_n)_{1...t}$
- A civil tőke mennyiségét befolyásoló utolsó tényező azt veszi tekintetbe, hogyan viszonyulnak ez egyes civil szervezetek a kívülállókhoz. Az ilyen egyletek tehát negatív külső hatásokat eredményezhetnek, amit a továbbiakban a „bizalmatlanság-sugár” (*radius of distrust*) kifejezéssel illetünk és r_n -nel jelölünk. eg:
- ④ $CT = \sum [(1/r_n)(r_p k_n)]_{1...t}$
- A k és r_n gyakran pozitív korrelációban áll egymással.

Putnam (2000) mutatói a társadalmi tőke mérésére

- ❶ Politikai részvételi hajlandóság, politikai érdeklődés (részvétel a választáson, tisztség betöltése szervezetben, klubban, levélírás közérdekű témában újságnak, politikusnak, aláírásgyűjtés, párttagság stb.)
- ❷ Civil szerepvállalás (nonprofit szervezetek száma/1000fő, szervezeti taglétszám, tisztségek betöltése civil szervezetben, összejövetelek gyakorisága stb.)
- ❸ Vallási alapú szerepvállalás (egyházköz[ös]ségi tagság, istentiszteletre járás)
- ❹ Munkahelyi kapcsolatok (szakszervezeti tagság, munkakapcsolathoz kötődő barátság, kölcsönös segítségnyújtás valószínűsége)
- ❺ Informális társadalmi kapcsolatok (családi vacsora, baráti kártyaparti, szomszédolás, közös kávézás/sörözés, sport, kultúra)
- ❻ Altruizmus, önkéntesség, filantrópia (önkéntes munka, adakozás, véradás stb.)
- ❼ Reciprocitás és bizalom (becsületesség, részvételi hajlandóság kérdőíves vizsgálaton, közlekedési szabályok betartása)

Az önkormányzatok támogatási hajlandósága

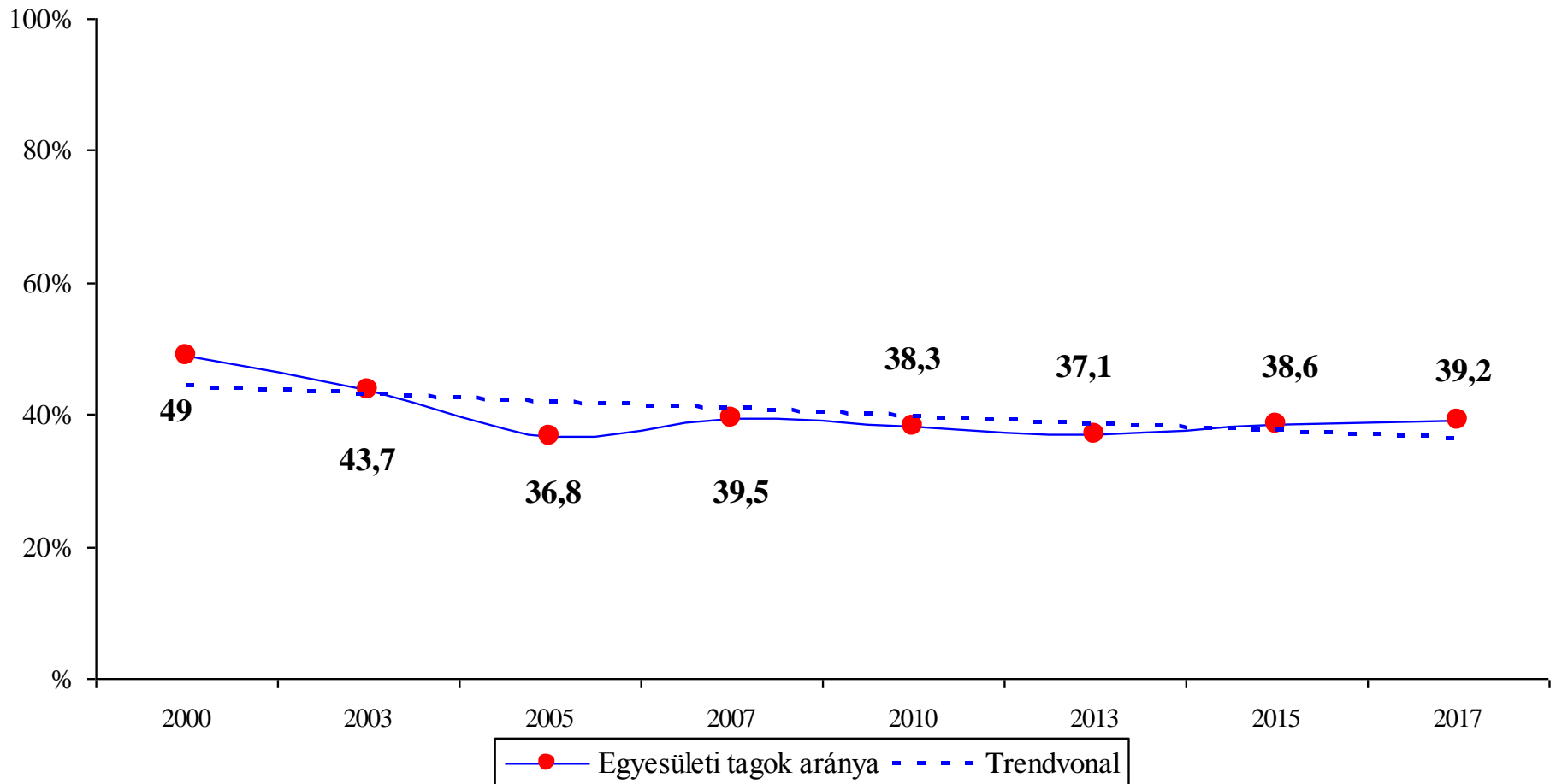
Indikátor neve	Számítása	Mértékegysége
A támogatott nonprofit szervezetek aránya	$(TAMDB/NPDB)$	%
Egy működő szervezetre jutó támogatás	$(TAMFT/NPDB)$	ezer Ft
Az egy lakosra jutó támogatás	$(TAMFT/LAKSZAM)$	Ft
A támogatási összeg aránya a költségvetési bevételhez képest	$(TAMFT/BEV)$	%
A standardizált támogatási összeg aránya a költségvetési bevételhez képest	$(TAMFT/BEV)*[(TAMFT_{\Sigma}/LAKSZAM_{\Sigma})/(TAMFT/LAKSZAM)]$ ahol „ $TAMFT_{\Sigma}/LAKSZAM_{\Sigma}$ ” az országos átlagos egy lakosra jutó támogatást jelenti.	%
Relatív jelzőszámok	$MUTATÓ_X/MUTATÓ_{\Sigma}$ ahol „X” index a mutató adott dimenzió szerinti értékét „ Σ ” pedig az országos átlagot jelzi	%

A civil tőke indikátorai

Indikátor neve	Számítása	Mérték-egysége
Az egyesületi tagok aránya a lakosság számához képest	(TAGFO/LAKSZAM)	%
A 10.000 lakosra jutó társas nonprofit szervezetszám	(TSZDB*10000/LAKSZAM)	db/10000 fő
A 10.000 lakosra jutó nonprofit szervezetszám	(NPDB*10000/LAKSZAM)	db/10000 fő
Lakosság tagdíjra fordított jövedelmi hányada	(TAGDIJ/LAKJOV)	‰
Az egy lakosra jutó tagdíj összege	(TAGDÍJ/LAKSZAM)	Ft
A lakosság támogatásra fordított jövedelmi hányada	(LAKTAM/LAKJOV)	‰
Az egy lakosra jutó támogatás összege	(LAKTAM/LAKSZAM)	Ft
A számított főállású önkéntesek száma a lakosság számához képest	(ONKFO/LAKSZAM)	‰
Dinamikus jelzőszámok	MUTATÓ ₁ /MUTATÓ ₀ ahol „J” index a mutató adott év szerinti értékét, „0” pedig a kiindulási év adatát jelzi	%

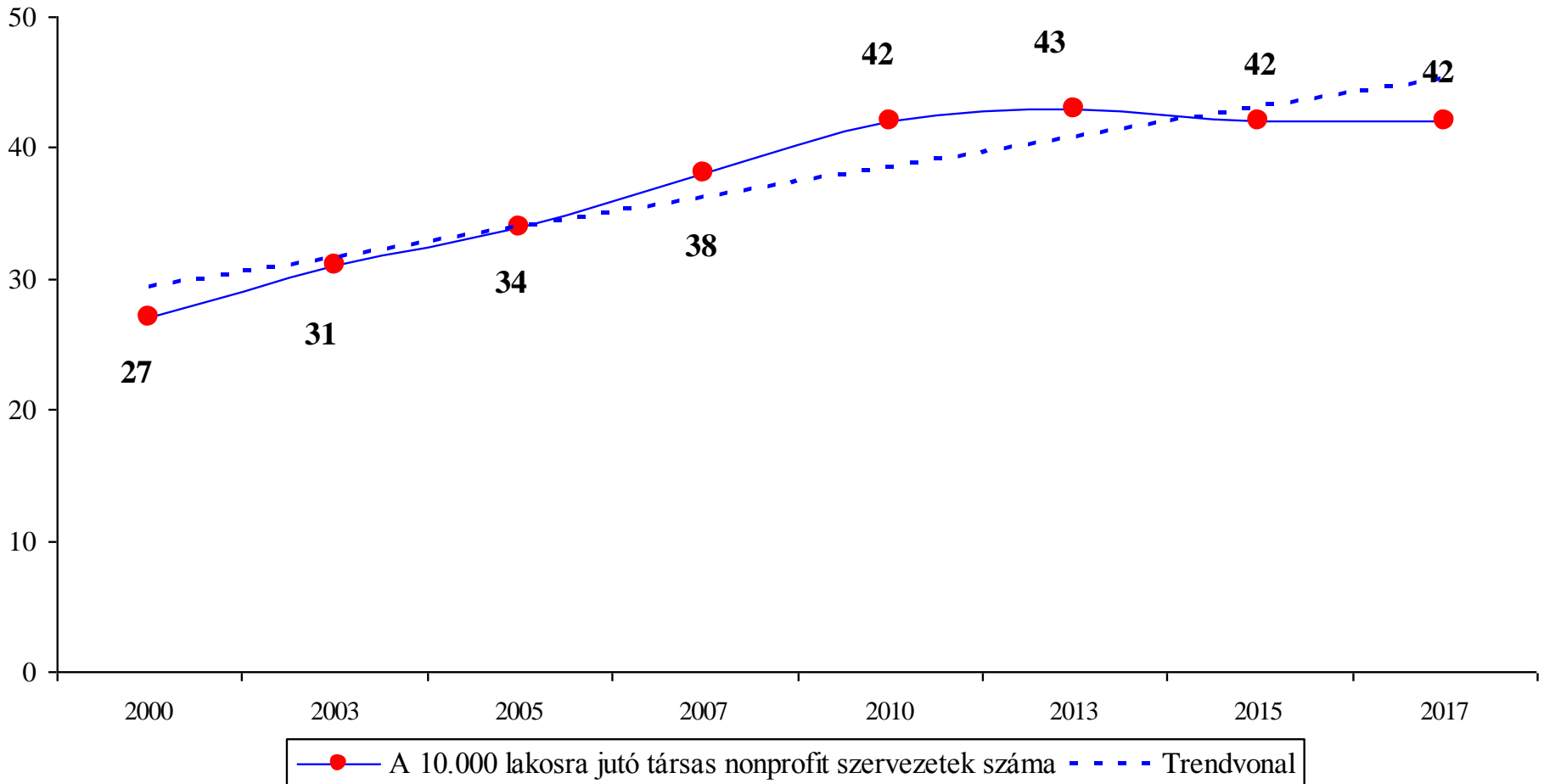
A civil tőke indikátorai

Az egyesületi tagok aránya, 2000-2017

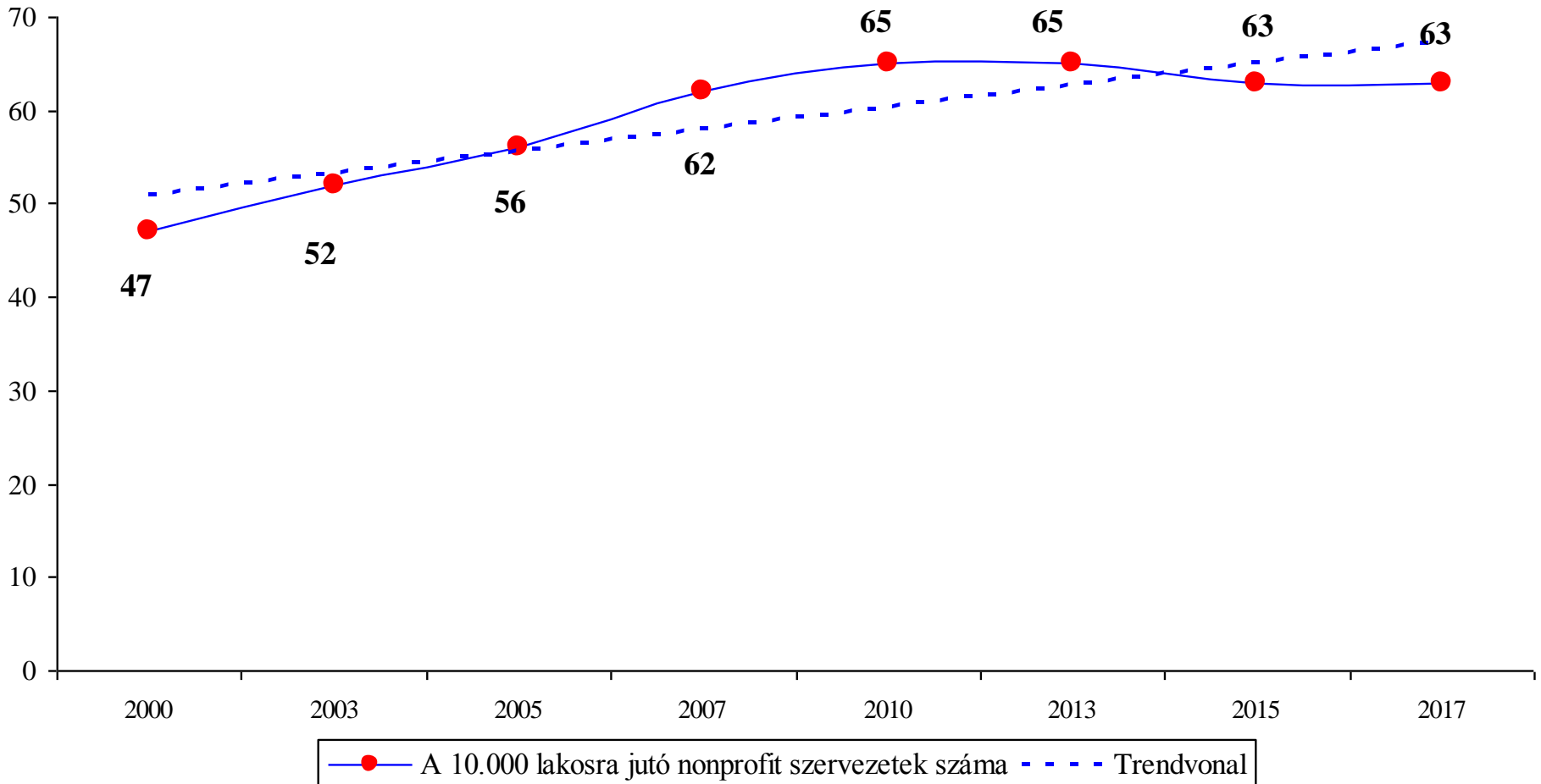
A civil tőke indikátorai

A 10.000 lakosra jutó társas nonprofit szervezetek száma, 2000-2017

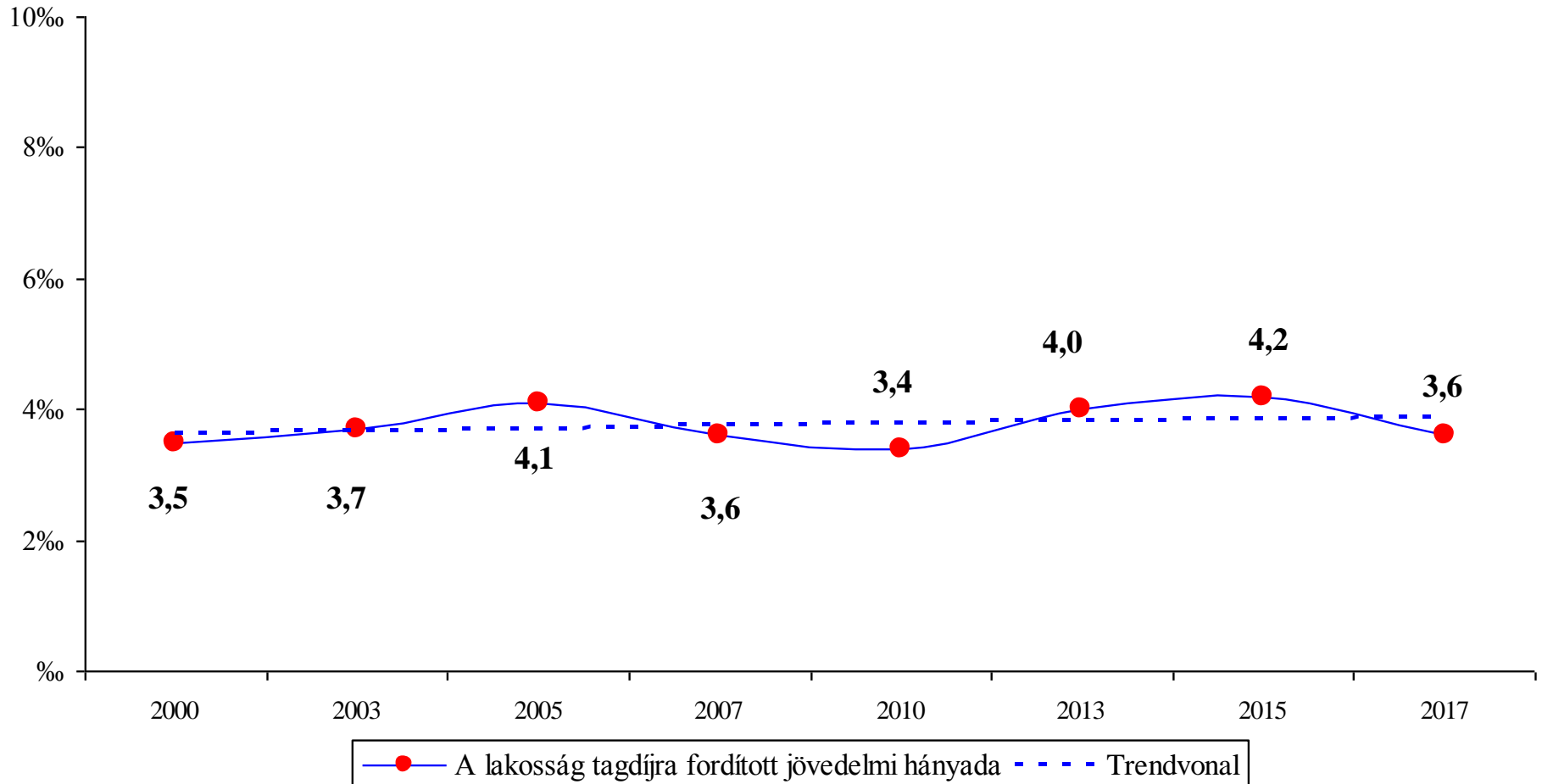
A civil tőke indikátorai

A 10.000 lakosra jutó nonprofit szervezetek száma, 2000-2017

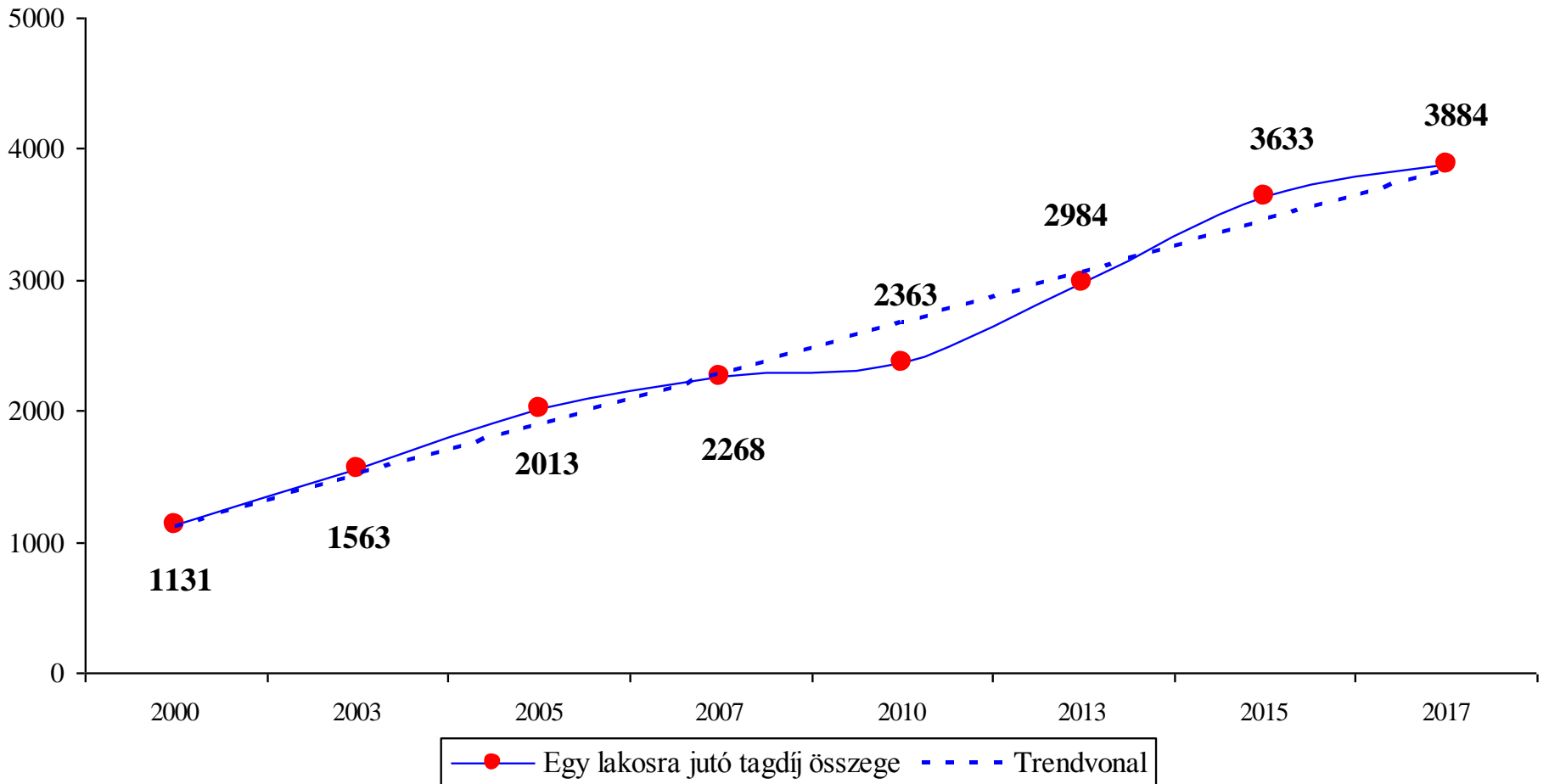
A civil tőke indikátorai

A lakosság tagdíjra fordított jövedelmi hányada, 2000-2017

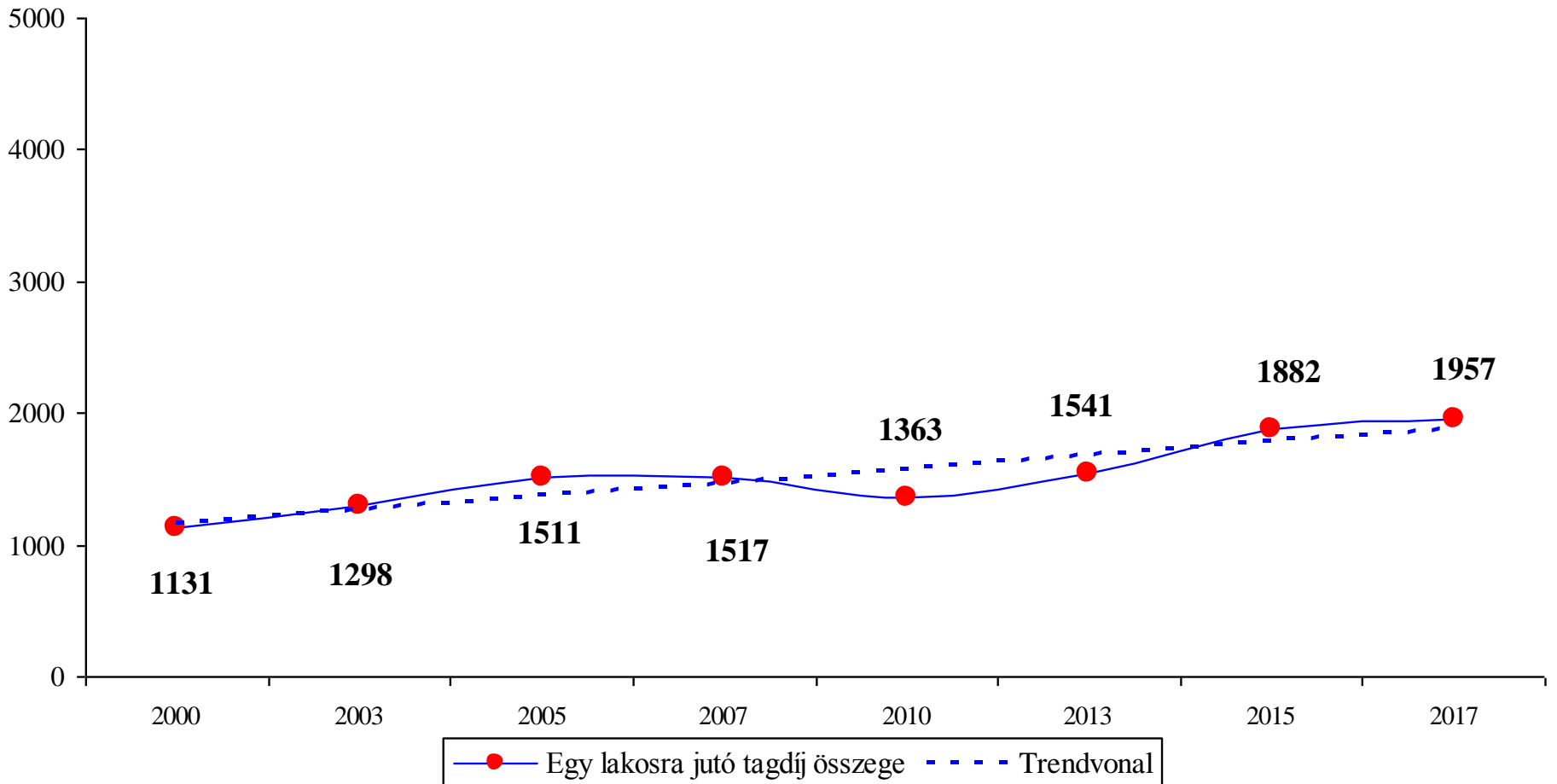
A civil tőke indikátorai

Egy lakosra jutó tagdíj összege folyó áron (Ft), 2000-2017

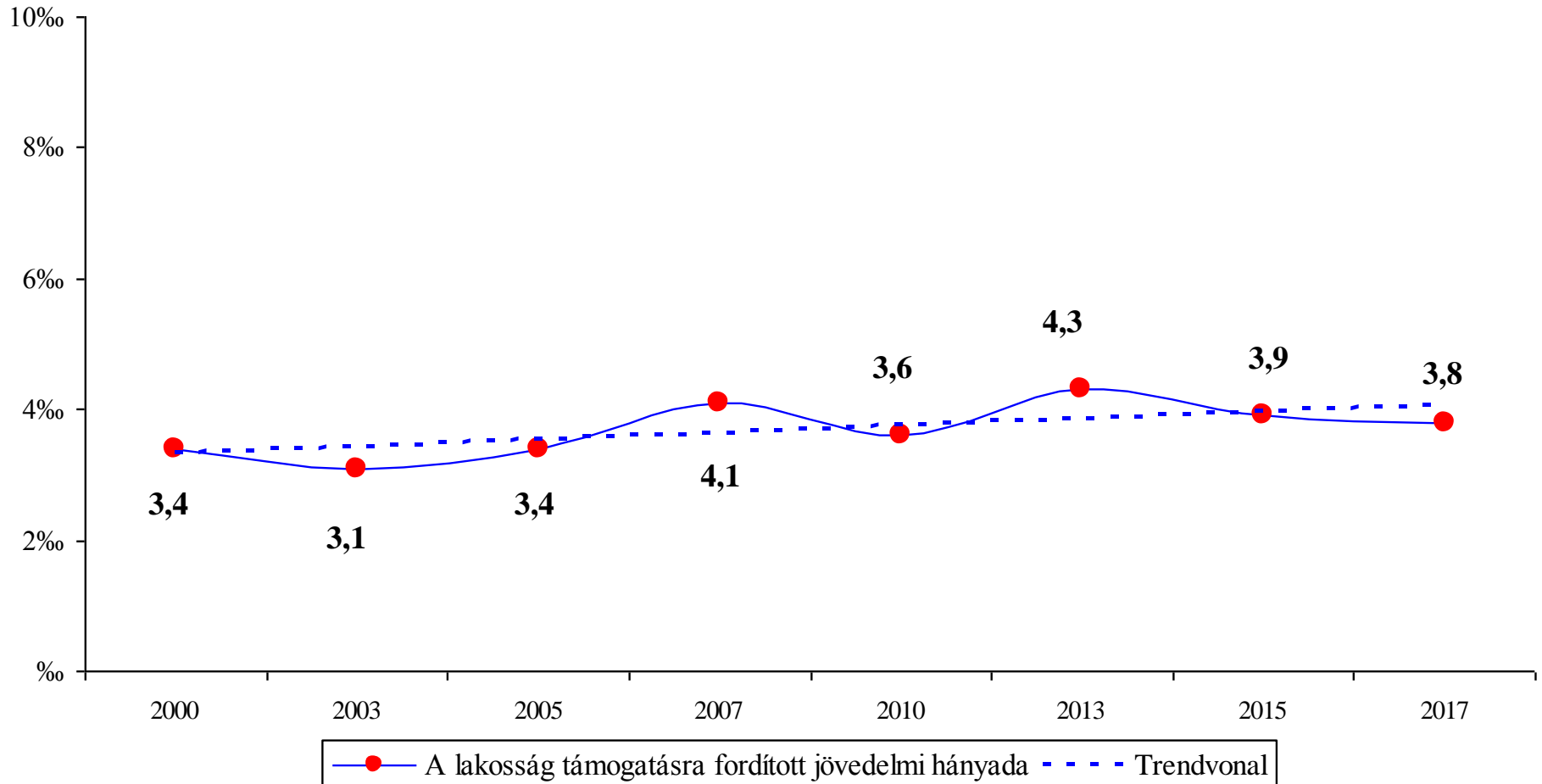
A civil tőke indikátorai

Egy lakosra jutó tagdíj összege 2000-es áron (Ft), 2000-2017

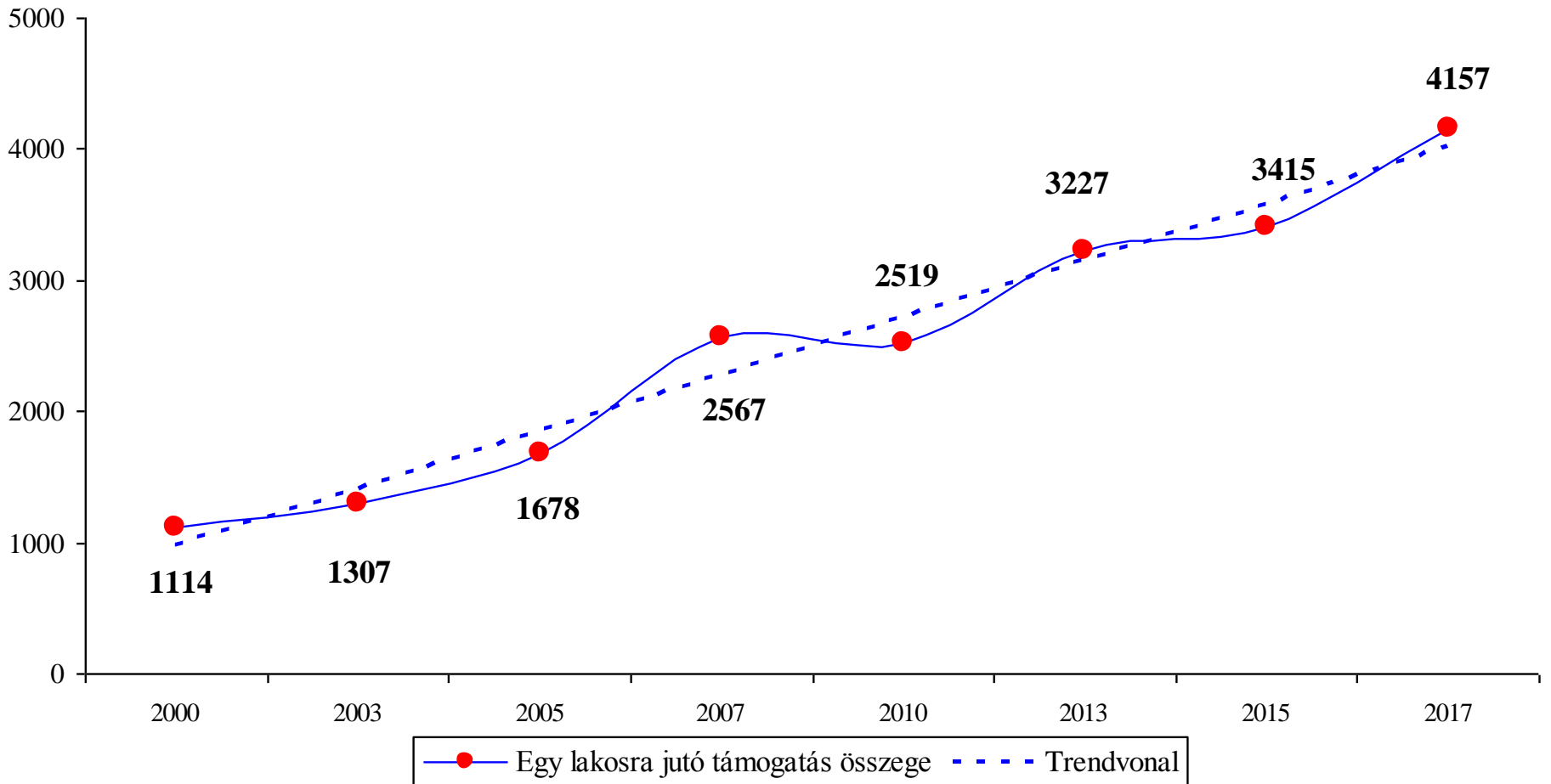
A civil tőke indikátorai

A lakosság támogatásra fordított jövedelmi hányada, 2000-2017

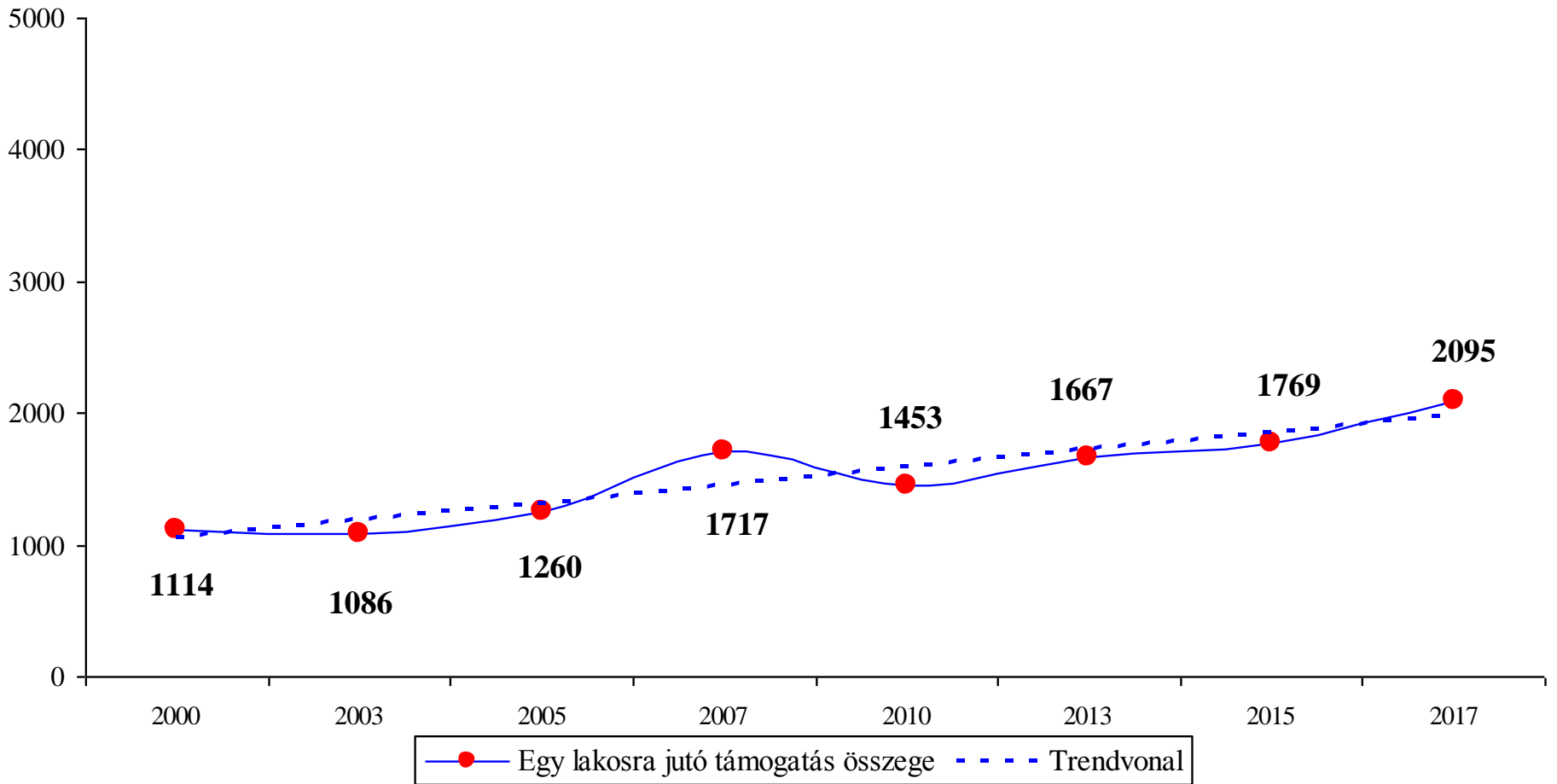
A civil tőke indikátorai

Egy lakosra jutó támogatás összege folyó áron (Ft), 2000-2017

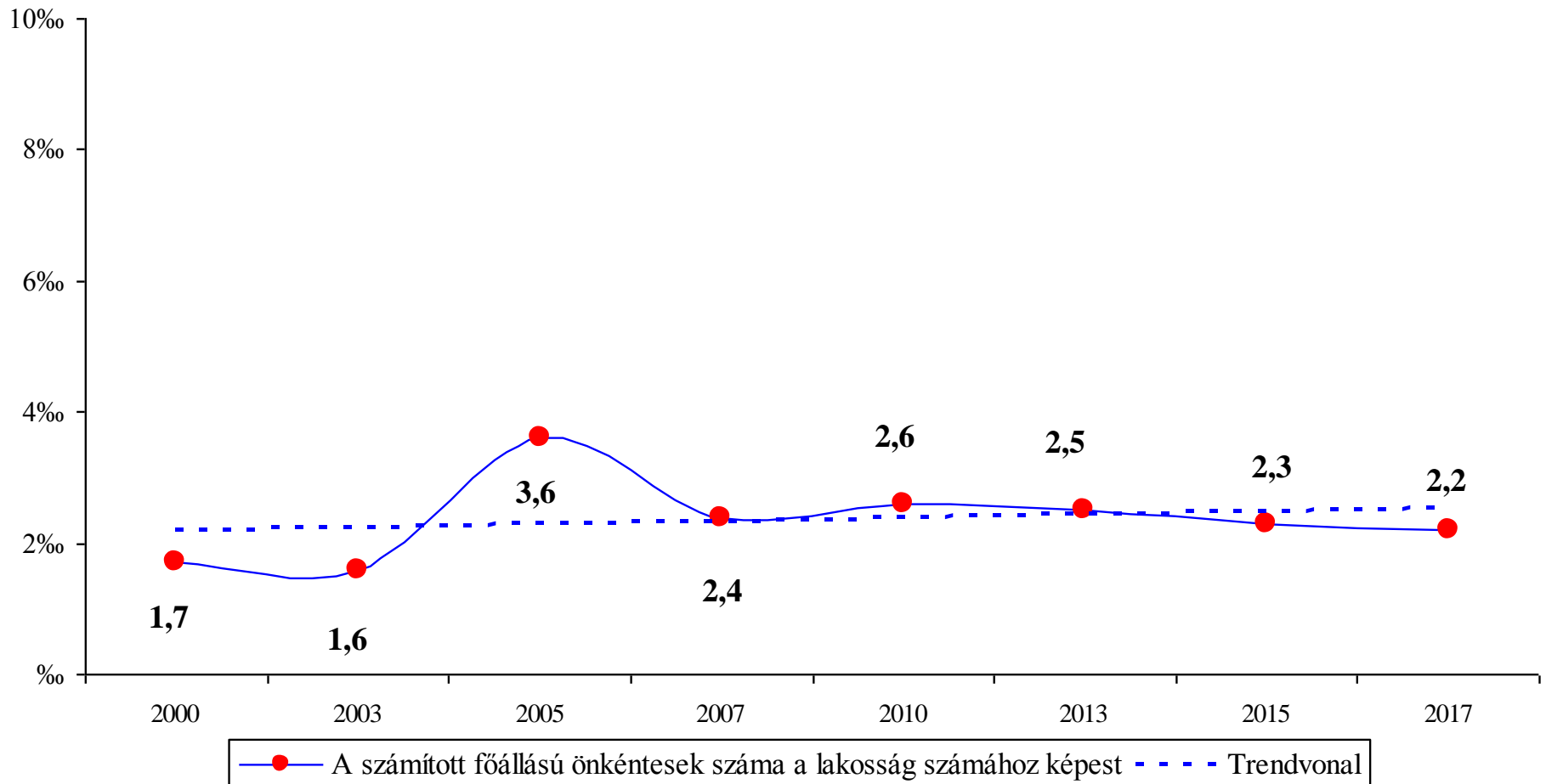
A civil tőke indikátorai

Egy lakosra jutó támogatás összege 2000-es áron (Ft), 2000-2017

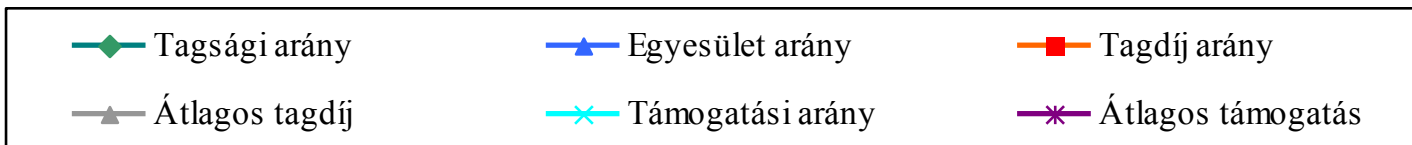
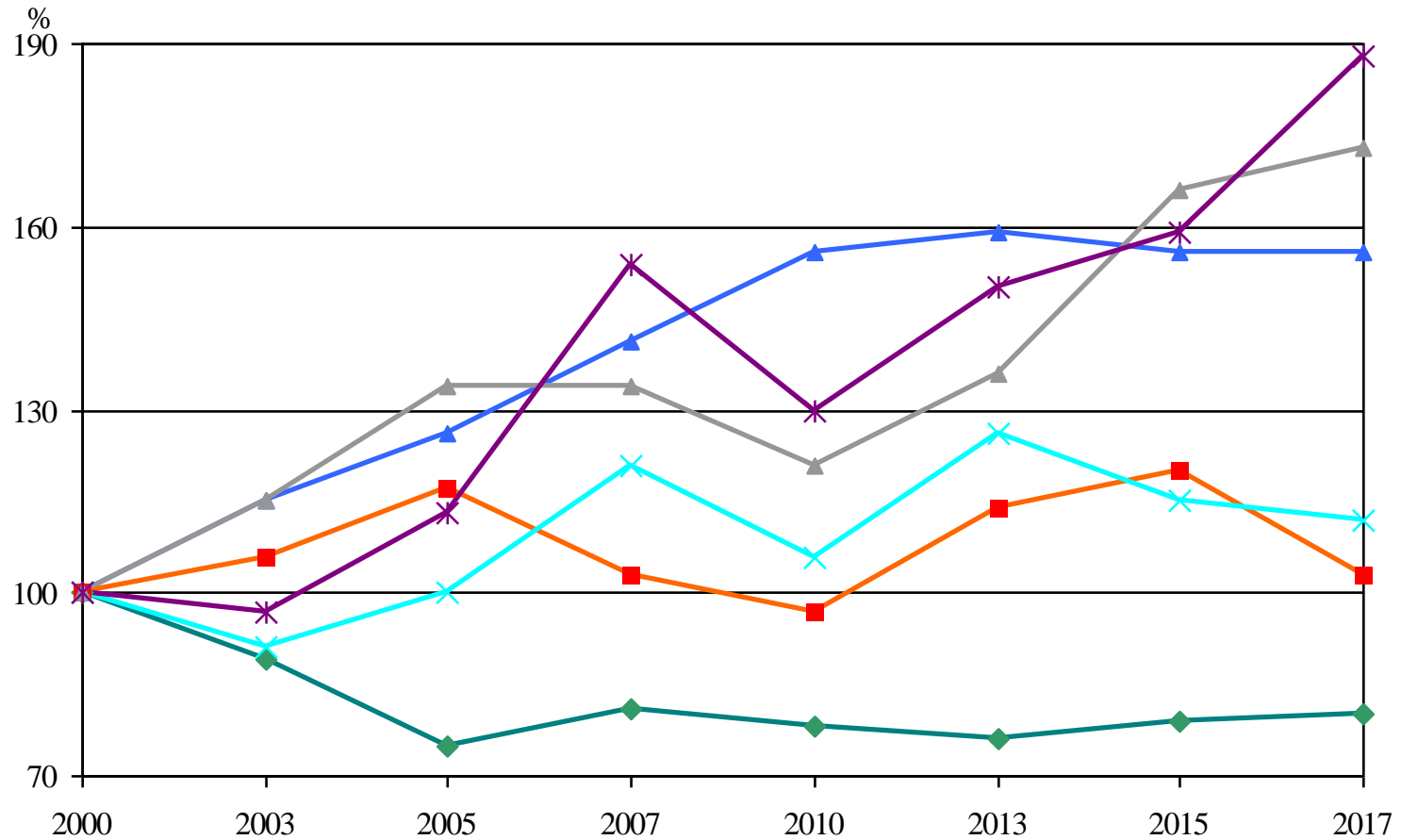

A civil tőke indikátorai

A számított főállású önkéntesek száma a lakosság számához képest, 2000-2017

A civil tőke alakulása

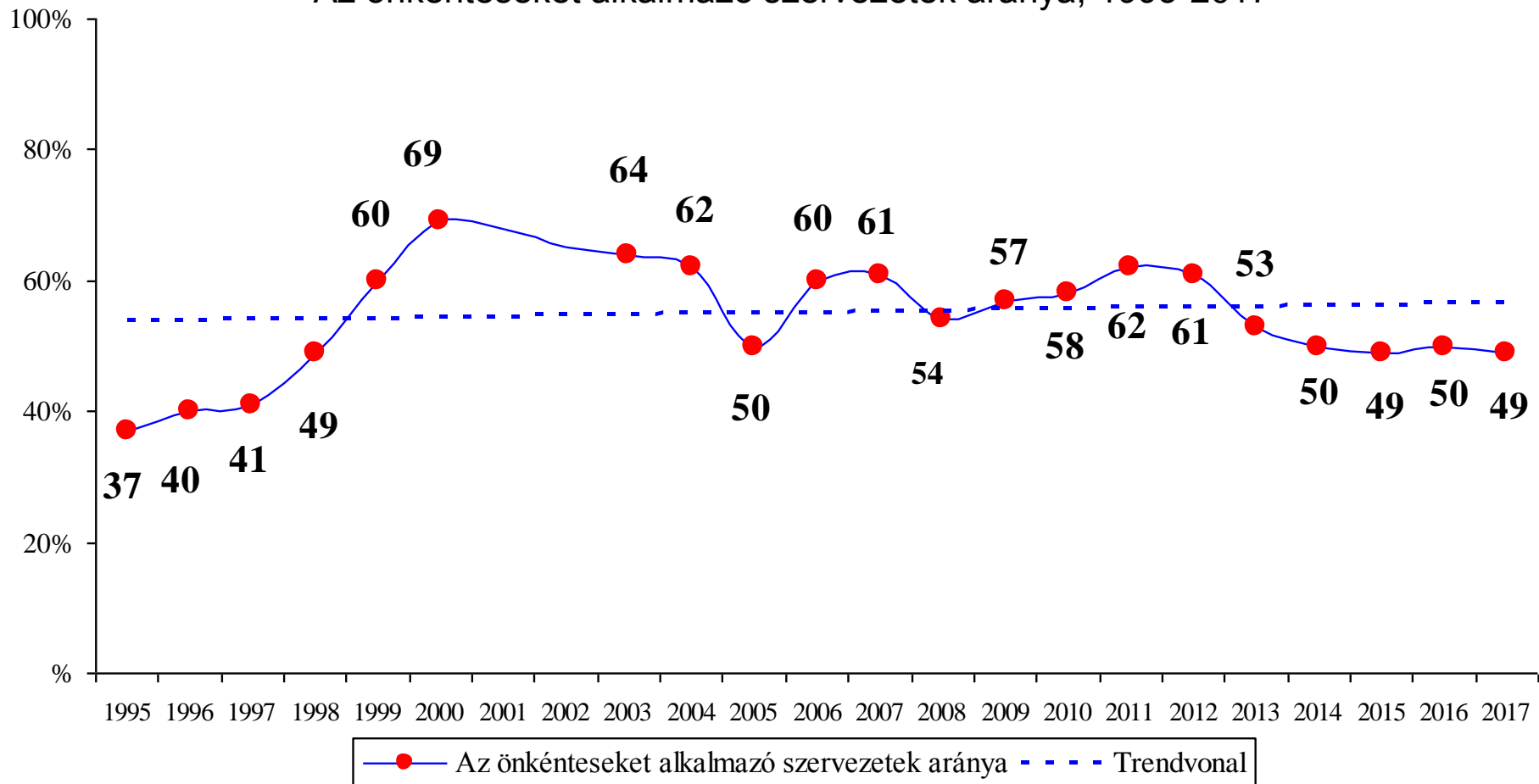

Az önkéntesség, mint a civil tőke „hozádéka” Mérhető-e?

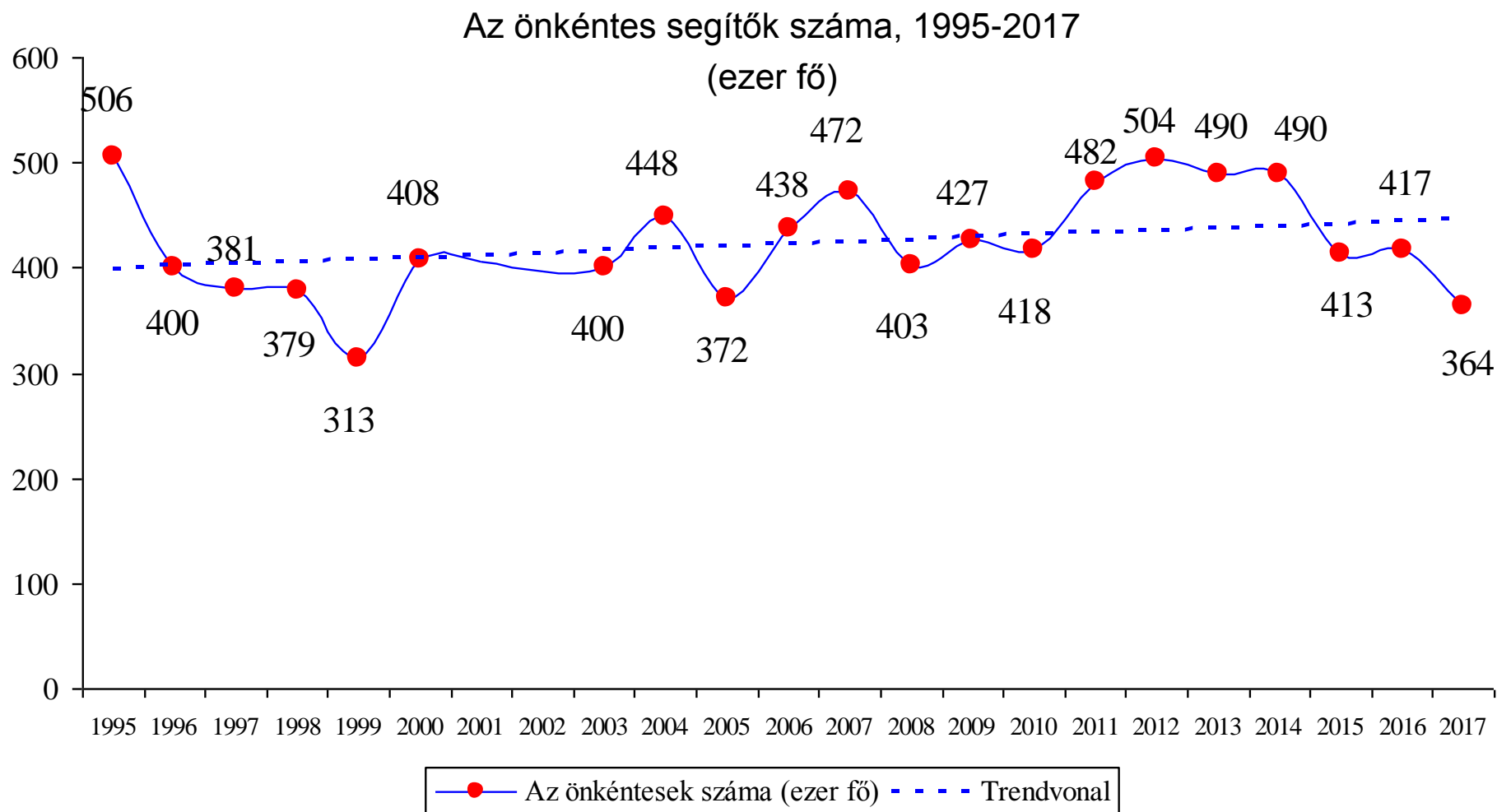
- *Mi az önkéntesség?*
- *Alkalmi önkéntesség*
- *Formális-informális önkéntesség*
- *Külső-belső önkéntesség*
- *Parciális önkéntesség*
- *Relatív önkéntesség*
- *Önkéntes munka értéke*
- *Finanszírozási forrás, hozzájárulás*

Az önkéntesség főbb adatainak változása

Az önkénteseket alkalmazó szervezetek aránya, 1995-2017

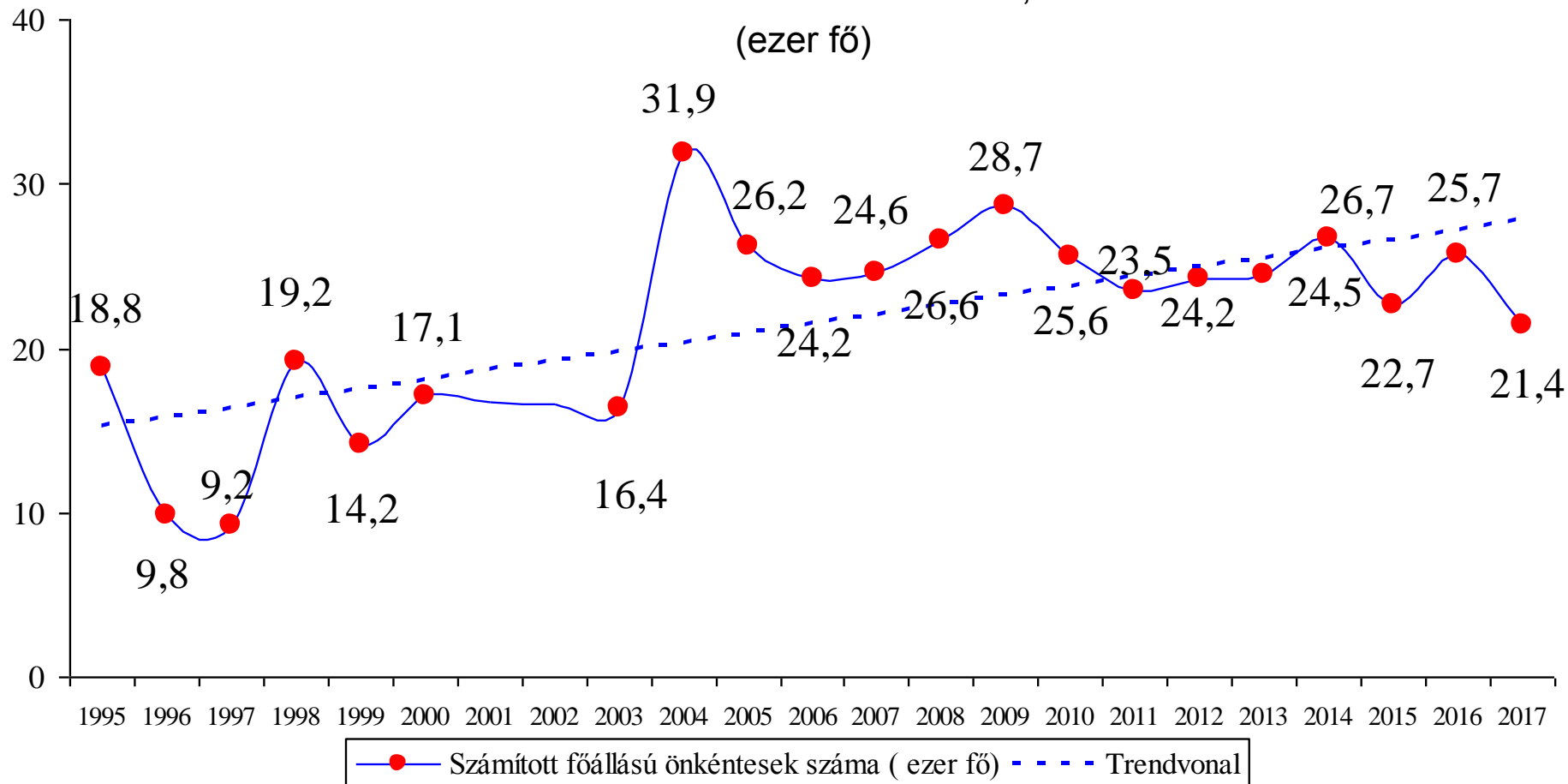
Az önkéntesség főbb adatainak változása

Az önkéntesség főbb adatainak változása

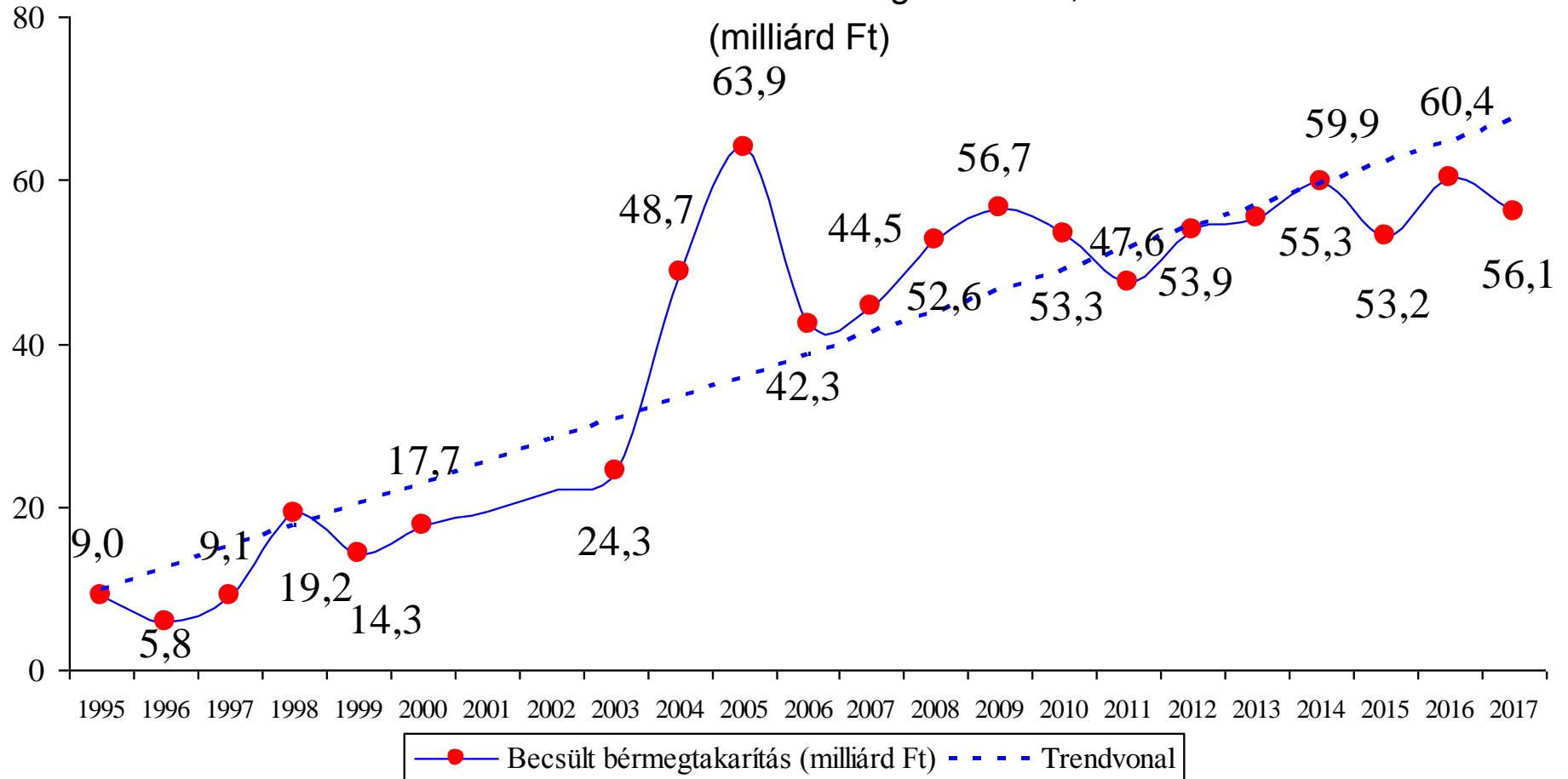
A számított főállású önkéntesek száma, 1995-2017

(ezer fő)

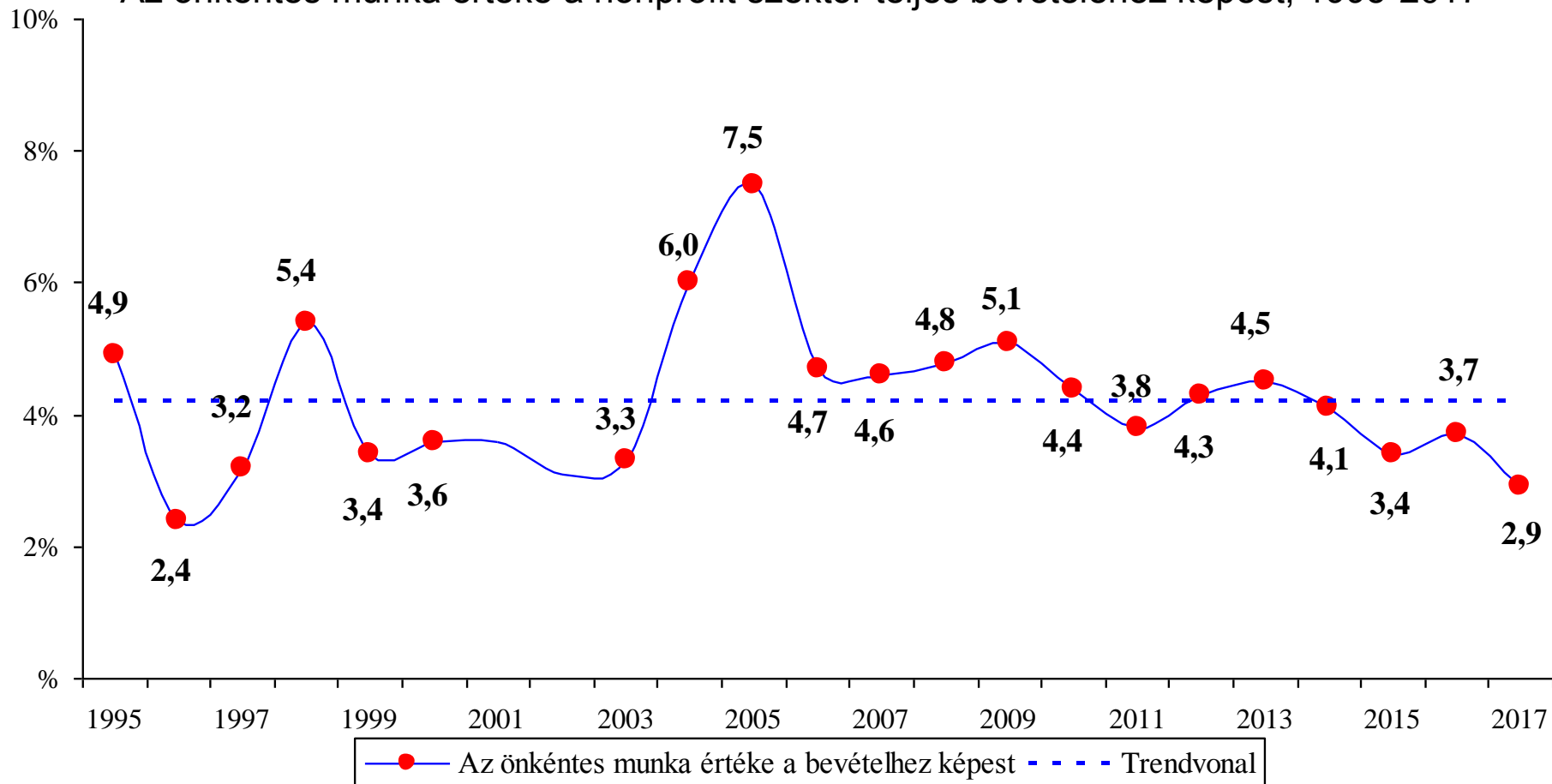
Az önkéntesség főbb adatainak változása

Az önkéntes munka becsült bérmegetakarítása, 1995-2017

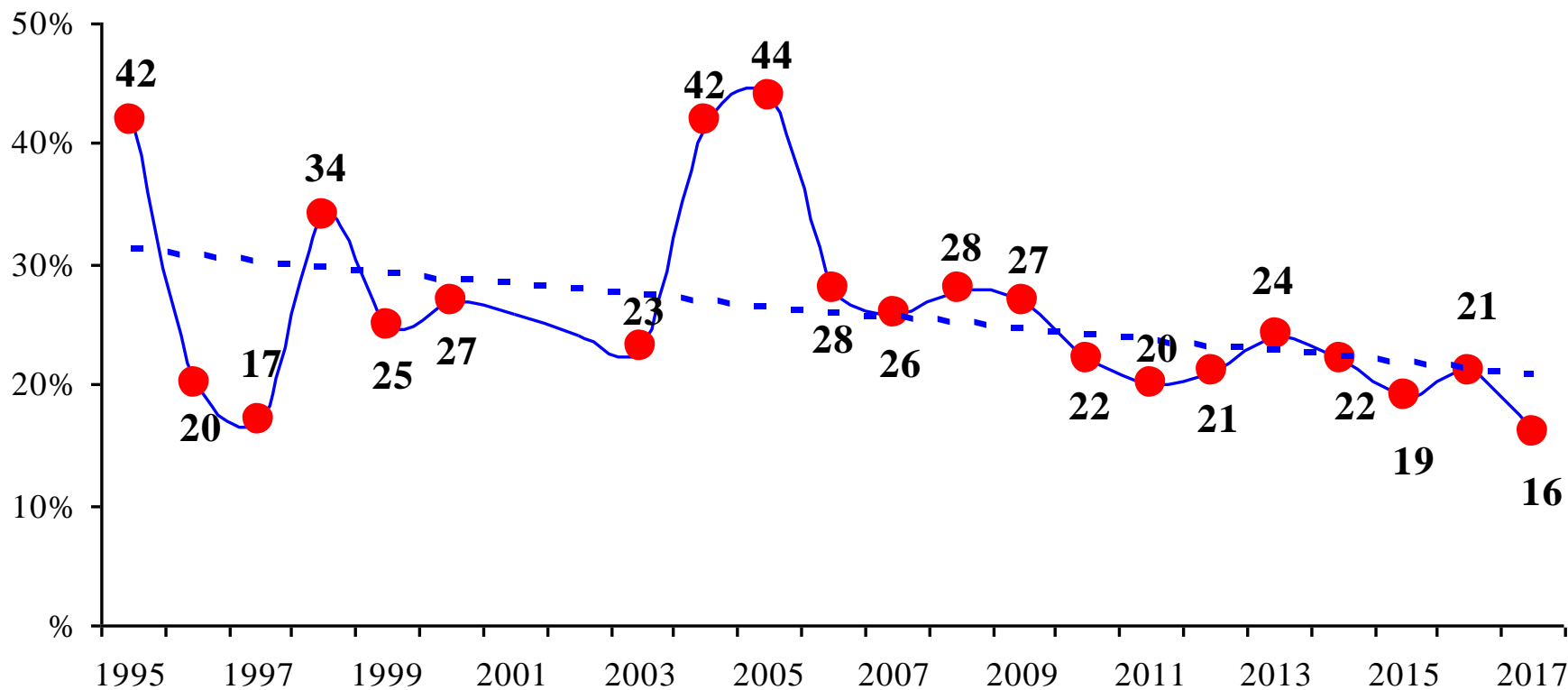
Az önkéntesség főbb adatainak változása

Az önkéntes munka értéke a nonprofit szektor teljes bevételéhez képest, 1995-2017

Az önkéntesség főbb adatainak változása

Az önkéntes munka értéke az összes bérköltséghez képest, 1995–2017

—●— Az önkéntes munka értéke az összes bérköltséghez képest - - - Trendvonal

Köszönöm a figyelmüket!

Elérhetőségek:

istvan.sebesteny@ksh.hu

Tel: 345-6704